

memo

Vispassages rijk-regio tweede tranche KRW

Samenvatting

In de eerste tranche KRW (2010-2015) wordt door waterschappen en Rijkswaterstaat samengewerkt aan rijk-regio vispassages. De samenwerking is nodig om de kwaliteit van de verbindingen tussen het hoofdwatersysteem en het regionale watersysteem te verbeteren. Dit is in lijn met de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) van 22 december 2000.

Het principe van de samenwerking is dat een waterschap een vispassage realiseert en Rijkswaterstaat mee financiert. Bij deze werkwijze stelt Rijkswaterstaat hoge eisen aan bijvoorbeeld kwaliteitsborging en voortgangsinformatie.

Tijdens de tweede tranche (2016-2021) staan 61 rijk-regio vispassages geprogrammeerd waarvoor medefinanciering van Rijkswaterstaat het uitgangspunt is. Voorliggend voorstel betreft een aanpassing van de samenwerking tussen waterschappen en Rijkswaterstaat. Rijkswaterstaat is voornemens haar eisen ten aanzien van kwaliteitsborging en voortgangsinformatie aan te passen. Het komt neer op minder controleren en meer vertrouwen. De belangrijkste aanpassingen/processtappen zijn:

- De cofinanciering vanuit Rijkswaterstaat bedraagt 50% van de kosten met een maximum dat wordt verhoogd van 250.000 naar 275.000 euro incl BTW per vispassage;
- In principe wordt in een vroeg stadium een overeenkomst (zie bijlage voor een modelovereenkomst) tussen een waterschap en een regionaal organisatieonderdeel van Rijkswaterstaat getekend;
- Rijkswaterstaat vraagt beperkte voortgangsinformatie van het waterschap;
- Het waterschap toetst zelf het ontwerp van een vispassage in plaats van Rijkswaterstaat, Rijkswaterstaat stelt haar kennis hiervoor beschikbaar;
- Het waterschap beslist wanneer een vispassage voldoende is uitgewerkt en gerealiseerd kan worden. Rijkswaterstaat neemt geen MIRT3 projectbeslissingen meer;
- Het waterschap realiseert de vispassage, Rijkswaterstaat voldoet aan haar financiële verplichtingen.
- Het waterschap is eigenaar van de vispassage en verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud van de vispassage.

Proces

- Trekkers van het onderwerp bij het platform Water Ontmoet Water (Theo van de Gazelle vanuit Rijkswaterstaat als Coördinerend HID KRW) en Joost de Ruig vanuit de waterschappen) hebben positief gereageerd op de aanpassing van de samenwerking tussen Rijkswaterstaat en

waterschappen.

- In februari 2015 is een eerste concept memo besproken tussen waterschap Rijn en IJssel (Koos Smink), Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier (Ron van der Zaken) en Rijkswaterstaat (Harm Oterdoom vanuit WVL en Christian Slot vanuit MN/PVP)
- In maart is een tweede concept memo en een modelovereenkomst besproken.
- De periode april tot en met juni is gebruikt om de modelovereenkomst intern RWS en binnen de twee waterschappen af te stemmen.
- De aanpassing van samenwerking inclusief de modelovereenkomst is besproken tijdens het RAO voorzittersoverleg. De reacties waren positief.
- De aanpassing van samenwerking inclusief de modelovereenkomst wordt 22 september 2015 namens de waterschappen en Rijkswaterstaat onder de aandacht gebracht door Joost de Ruig bij het platform Water Ontmoet Water (WOW).
- De modelovereenkomst wordt door de Rijkswaterstaat KRW coördinatoren ingebracht in het RAO.
- Intern Rijkswaterstaat wordt de aanpassing van samenwerking inclusief de modelovereenkomst 15 oktober 2015 aangeboden aan het directieuren overleg Netwerkontwikkeling en Visie.

Datum
15 september 2015

Toelichting

Eerste tranche

Vrijwel alle vispassages/ herstel van verbindingen uit de eerste tranche KRW zijn gerealiseerd door de regionale waterbeheerder, met cofinanciering door Rijkswaterstaat. Rijkswaterstaat betaalt in principe 50% van de realisatiekosten mee, tot een maximum van 250.000 euro incl BTW per vispassage.

Vaak werd in een vroeg stadium een intentieverklaring door een regionaal onderdeel van Rijkswaterstaat en een waterschap getekend en in een later stadium (voor realisatie) een uitvoeringsovereenkomst.

Het toekomstig beheer van deze vispassages valt volledig onder de regionale waterbeheerder.

In enkele gevallen, onder andere bij het herstel van beekmondingen langs de Maas, zijn deze maatregelen uitgevoerd door Rijkswaterstaat, vanwege de mogelijkheid om dit beekherstel te combineren met overige uiterwaardmaatregelen zoals de aanleg van Natuurvriendelijke Oevers. In enkele andere gevallen draagt RWS meer bij dan genoemd max bedrag, bijv op grond van toezeggingen uit het verleden.

Evaluatie eerste tranche

1. De meeste vispassages rijk-regio zijn gerealiseerd binnen tijd en budget;
2. RWS besteedt gedurende de planuitwerking en realisatie verhoudingsgewijs veel administratieve energie aan de vispassages. Werkzaamheden zijn:
 - Contracten/overeenkomsten sluiten met de waterschappen;
 - Toezien op de voortgang;
 - Rapporteren over de voortgang / VTW's etc;
 - Toetsen van de effectiviteit van de maatregelen (Voorttoets/KRW-toets);
 - MIRT3 projectbeslissingen coördineren.

3. Rijkswaterstaat dwingt waterschappen tot onnodig veel administratie, doordat waterschappen moeten voldoen aan de werkwijze van Rijkswaterstaat (MIRT, PPI, risicomanagement, format van voortgangsrapportages etc.).
4. De onderhavige vispassages beïnvloeden de te verbinden waterlichamen van rijk en regio. Het zoeken van eventuele alternatieven gebeurt gezamenlijk tussen RWS en regio. Dit is een integrale aanpak waarbij ook debiet en kwaliteit een rol speelt. Deze afspraken zijn vastgelegd in de waterakkoorden.

Datum
15 september 2015

Tweede tranche

In de tweede tranche KRW zijn 61 vispassages rijk-regio geprogrammeerd door 7 regionale organisatieonderdelen van RWS. Dit is ongeveer een derde van het totaal aantal geprogrammeerde maatregelen voor de tweede tranche. Financieel gezien gaat het slechts om een beperkt deel van de KRW 2^e tranche. Het voorstel is tijdens de tweede tranche met meer vertrouwen en minder controle te gaan samenwerken.

Voorstel voor samenwerking vispassages tweede tranche KRW

- De regionale waterbeheerder neemt de vispassage op in zijn waterbeheerplan en in de KRW-factsheets; RWS neemt de vispassage op met uitsluiting van SGBP; op deze wijze wordt geborgd dat elke vispassage slechts één maal in het stroomgebiedbeheerplan wordt opgenomen. Het Waterschap heeft dus de verplichting de vispassage te realiseren.
- De cofinanciering vanuit Rijkswaterstaat bedraagt 50% met een maximum dat wordt verhoogd van 250.000 naar 275.000 euro incl BTW per vispassage.
- RWS krijgt van DGRW een opdracht voor cofinanciering van een tussen de waterschappen en RWS afgestemde lijst van vispassages.
- Rijkswaterstaat betaalt 50% van de kosten mee, tot een maximum van 275.000 euro incl BTW per vispassage.
- Vooraf worden de planvormings- en realisatiekosten en de medefinanciering geraamd.
- Achteraf worden de werkelijk gemaakte kosten en bijdrage bepaald.
- In een vroeg stadium alleen een *uitvoeringsovereenkomst* (zie bijlage) tussen een waterschap en een regionaal organisatieonderdeel van Rijkswaterstaat getekend. In deze uitvoeringsovereenkomst komen beperkte proceseisen en inhoudelijk eisen:
 - o Hoe vaak welke voortgangsinformatie
 - o Welke informatie heeft Rijkswaterstaat nodig voordat zij kan voldoen aan haar financiële verplichtingen
 - o Voldoen aan vergunningeisen (o.a. RWS en ILT)
- Rijkswaterstaat vraagt beperkte voortgangsinformatie van een waterschap, vooral met het oog op gevolgen voor het kasritme.
- Er kan ook gekozen worden om aan te sluiten bij het "samenwerkingsverband control". Dit is een samenwerkingsverband tussen waterschappen en Rijkswaterstaat waarbij er op systeemniveau getoetst wordt.
- Rijkswaterstaat is betrokken in het kader van omgevings- en assetmanagement in hun beheergebied.

- Rijkswaterstaat is betrokken bij communicatie door een waterschap over de vispassages, bijvoorbeeld bij starthandelingen/ schop in de grond/ opleveringen.
- Een waterschap toetst zelf het ontwerp van een vispassage in plaats van Rijkswaterstaat. Rijkswaterstaat stelt haar kennis beschikbaar.
- Een waterschap beslist wanneer een vispassage voldoende is uitgewerkt en gerealiseerd kan worden. Rijkswaterstaat neemt geen MIRT3 beslissingen meer.
- Een waterschap realiseert de vispassage en meldt dit aan Rijkswaterstaat.
- Moment van oplevering is de technische oplevering (vissen kunnen heen en weer zwemmen).
- Het betreffende regionale organisatieonderdeel van Rijkswaterstaat voldoet aan haar financiële verplichtingen.
- Het beheer en onderhoud van de vispassage valt volledig onder de regionale waterbeheerder.
- Indien overdracht van waterschap naar Rijkswaterstaat: vroegtijdig contact opnemen met het district van Rijkswaterstaat.
- De verandering van samenwerkingsafspraken treden niet in de plaats van eventueel benodigde en door RWS te verlenen vergunningen.

Datum
15 september 2015

Belangrijkste veranderingen

Tijdens de eerste tranche toetste Rijkswaterstaat het ontwerp op KRW doelbereik en nam Rijkswaterstaat de MIRT 3 beslissing. In het voorstel toetst het Waterschap het ontwerp en bepaalt het Waterschap wanneer de passage gerealiseerd kan worden. Dit is voor Rijkswaterstaat een acceptabele verandering aangezien het Waterschap verantwoordelijk is voor de realisatie en beheer en onderhoud van de vispassage en de vispassage eigendom is van het Waterschap. Daarnaast gaat het om relatief kleine investeringen, risico's voornamelijk bij het Waterschap liggen en er tijdens de eerste tranche veel ervaring is opgedaan met het aanleggen van vispassages.

Per vispassage rijk-regio krijgt één waterbeheerder de verplichting om deze te realiseren als onderdeel van hun (rijk- dan wel regionale) KRW opgave. Deze waterbeheerder moet dan ook langs de normale weg melden als deze maatregel gerealiseerd is. Zie onderstaand figuur.

